

Srbija na lokalnu – između sigurnih i potencijalnih glasova

Zapošljavanje u lokalnim samoupravama u Srbiji

U poslednjih desetak godina, preciznije rečeno posle parlamentarnih izbora 2000. godine, prilikom zapošljavanja javnih službenika u opštinama i gradovima Srbije evidentno je zapošljavanje nedovoljno stručne i nekvalifikovane radne snage.

Ovom analizom se ukazuje na genezu problema, uzroke i posledice a na kraju se nudi smernica koja vodi ka rešenju ovog problema i diskutuje od kakvog je to uticaja na kvalitet usluga koje se pružaju građanima.

Da li su zbog sadašnje politike zapošljavanja građani zakinuti i dobijaju li lošije usluge nego što bi to bilo da na tim radnim mestima rade stručni i kvalifikovani ljudi?

Gledajući iz ugla političkih stranaka i koalicija koje su pobedile na izborima, u postizbornom periodu one moraju da zadovolje apetite članova i stranačkih prijatelja koji su se "**istakli**" u vreme izborne kampanje, tako što su na izvestan način doprineli pobjedi na izborima. Političke stranke najviše značaja pridaju **sakupljanju sigurnih glasova** tako što se smatra najaktivnijim onaj član stranke, koji donese spisak sa najvećim brojem potpisa birača ili u ovom slučaju bolje reći glasača, koji će glasati na predstojećim izborima za tu stranku.

Dakle, ovde se namerno pravi razlika između **birača i glasača na izborima**, jer kada se kaže **birač** podrazumeva se da on samostalno, na temelju sopstvenog iskustva, znanja i razumevanja politike i po svojoj slobodnoj volji bira političku opciju. Pod pojmom **glasač** podrazumeva se neko kome je potpuno svejedno za koga će glasati i koji je podložan trgovini i spoljnim uticajima i koji iz određenih razloga pristaje da glasa za bilo koju političku opciju.

Da bi smo bolje razumeli korist od sakupljanja sigurnih glasova, pretpostavićemo da je spisak sa najvećim brojem "**sigurnih glasova**" u mesni odbor stranke doneo lokalni autolimar koji o politici i ne zna baš mnogo. Istovremeno taj mesni odbor stranke, u svojim redovima može imati magistra političkih nauka koji zato što nije doneo najveći broj glasova ima manji ili nikakav uticaj na stranačku politiku.

Dakle, da rezimiramo veći uticaj na donošenje političkih odluka u stranci ima nestručan čovek u odnosu na onoga koji ima adekvatne kvalifikacije i znanje da bi se kvalitetno bavio politikom. Nestručan čovek u daljem sledu događaja u skladu sa dobro obavljenim poslom, donošenjem spiska sa najvećim brojem **potencijalnih glasača** ima određene privilegije i koristi npr. pravo zapošljavanja određenog broja ljudi (prijatelja, kumova, komšija, rođaka i onih koji mu plate za dobijanje zaposlenja).

I pored toga što po zakonu moraju biti objavljeni javni konkursi za prijem na određeno radno mesto u lokalnoj samoupravi, u praksi se to ne poštuje ili na perfidan način zaobilazi.

Javni konkursi se raspisuju radi simulacije i formalnog poštovanja zakona a onaj kojem je unapred namenjen posao se zna ili čak i radi na tom radnom mestu, a zaposlen je direktivom iz vrha lokalne vlasti.

Politička stranka ili koalicija pobedom na lokalnim izborima, po principu plena prigrabila je protivzakonito i diskreciono pravo zapošljavanja ljudi u lokalnoj samoupravi, uglavnom bez potrebnih stručnih kvalifikacija. Uz ovo, ide i plaćanje za "uslugu" zaposlenja što je inače praksa i javna tajna u Srbiji.

Treba istaći izraz **potencijalni glasači** zato što niko ne može da utvrdi sa sigurnošću za koga je glasač sa spiska **tzv. sigurnih glasova** na izborima stvarno i glasao. Tako, neretko se dešava da neki glasač potpiše i po tri spiska "**sigurnih**" glasova različitih političkih stranaka, kako bi recimo pomogao svojim prijateljima koji sakupljaju potpise za različite stranke.

Ne želeći pri tom nikome od njih da se zameri on potpiše svakome donosiocu spiska ponaosob i obaveže se da će glasati za njihovu političku opciju. Ponekad sakupljač "**sigurnih glasova**" zna da taj glasač na izborima i neće glasati za njegovu političku opciju ali to nije značajno za njega, jer partija kojoj pripada to ne može da proveriti.

Zapravo, lokalnim partijskim vođama je važno da imaju što više takvih spiskova sa **tzv. "sigurnim glasovima"** jer to ih preporučuje i predstavlja u boljem svetlu prema višim partijskim strukturama. Potpisnik svojim potpisom na neki način trguje i očekuje nešto za uzvrat ukoliko donosilac spiska ostvari uspeh na izborima. **Glasač** koji potpiše da će glasati na istim izborima za tri različite stranke s obzirom na to, da ima samo jedan glas obmanuće najmanje dve stranke za svoj glas, a možda, neće glasati ni za treću stranku jer neće moći da se odluči koga prijatelja odnosno stranku da podrži na izborima.

Sve ovo ukazuje da koren problema leži u strategiji političkih partija koje nagrađuju **tzv. sigurni glas** koji je u suštini, samo **potencijalni glas** koji im donose stranački aktivisti, a stvarno znanje u vidu stručnih i edukovanih ljudi u stranci se zapostavlja.

Političke stranke na ovaj način šalju i lošu poruku građanima a pogotovo studentima i mladim ljudima, jer poruka je jasna: "možete se truditi i učiti koliko god hoćete, ali **mi ćemo** postaviti na rukovodeća mesta i javne službe koga **mi hoćemo** bez obzira na školsku spremu".

Ovde se onda postavlja opravdanost postojanja visokoškolskih ustanova, ako na radna mesta koja treba da pripadnu obrazovanim i stručnim ljudima, dolaze neobrazovani i nekvalifikovani. Čemu onda služi visoko školstvo?

Zašto onda izdvajati ogroman novac za obrazovanje ako to nema svoju svrhu i jasan cilj? Čemu služi Nacionalna služba za zapošljavanje ako se od nje ne traže kvalifikovani ljudi za odgovorne poslove u lokalnim samoupravama?

Sve ovo nažalost ilustruje da Srbiju karakteriše predpolitičko stanje gde se u plemenu najviše cenio onaj lovac koji bi donosio plemenu najbolje i najveće ulove. Postoji doduše bitna razlika, kod lovca se jasno vidi lovina koju je ulovio, dok se u političkim strankama nagrađuje **iluzija u vidu potencijalnog glasa** za koji ne postoji **nikakva sigurnost** da će **potencijalni glas** biti i **stvarni sigurni glas** za političku stranku na izborima.

Dakle, na ovakav način domišljati članovi političke stranke napreduju na partijskoj lestvici bez ikakvog vidljivog znanja i pokrića. Upravo od takvih domišljatih članova bez stvarnog znanja, zavisi buduća politika na lokalnom a često i na višim nivoima. Sa manjkom znanja kod takvih članova stranke se uglavnom ispoljava i primitivizam u smislu da stvarno stručne članove na lokalnu sklanjaju u stranu najprimitivnijim metodama, pa bi se iz toga moglo zaključiti, što neko ima manje školske spreme i potrebnih znanja, to je u svojim metodama arogantniji, tako da manjak znanja pokriva surovošću i bestijalnošću.

Dakle, lokalnoj zajednici mogu da doprinesu samo oni ljudi, koji imaju odgovarajuća stručna znanja i kvalifikacije, ljudske kvalitete, moderne ideje, viziju i primenjuju metode koje su već proverene u savremenom svetu i čiji rezultati govore o njihovoj opravdanosti.

Neko, ko to ne poseduje samo zauzima radno mesto, otaljava posao, ne radeći ništa pošto ništa i ne zna, tako da cela zajednica ima samo štetu i zaostajanje u poređenju sa zajednicama koje su odavno prepoznale nužnost i potrebu zapošljavanja odgovornih, obrazovanih i stručnih ljudi.

Nažalost, u Srbiji su retke opštine i gradovi koji prepoznaju potrebu zapošljavanja stručnih ljudi a da bi se uverili da je to tako treba samo pogledati školsku spremu zaposlenih u opštinama i gradovima. Gotovo sa sigurnošću se može reći za opštine koje tave i stagniraju godinama, da u njihovom vođstvu i vlasti nema dovoljno stručnih ljudi koji bi u te opštine uveli savremene evropske metode upravljanja, kojim bi opštine i gradovi iskoristili svoje komparativne prednosti i omogućile svojim građanima kvalitetnije usluge, ekonomski razvoj i bolji život u svakom pogledu.

Dakle, u dosadašnjoj analizi je utvrđeno da političke stranke pogrešnom stranačkom politikom zapošljavanja nestručnih ljudi, doprinose stagnaciji i zaostajanju u kvalitetu usluga i razvoju opština i gradova u Srbiji.

Iz ove konstatacije nikako ne bi smelo da se zaključi da političke partije nisu ni potrebne, pošto su one stvarni uzrok problema. Problem je mnogo kompleksniji i složeniji.

Političke stranke su nezaobilazni element političkih procesa ali ih treba menjati tako što bi se razvijao politički sistem **odgovornih građana** koji bi na izborima kažnjavali političke stranke koje ne vode odgovornu državnu politiku u ime opštih interesa građana, već svoju stranačku politiku sitnih interesa. U svakom slučaju građani su ti koji treba na izborima da daju poverenje političkim strankama ali isto tako i da im ga uskrate na isti način, ako nisu vlast obavljali u opštem nego u sitnostranačkom interesu.

A da bi građani imali informacije o kvalitetu rada stranke, trebalo bi da se sistemski nadziru lokalne samouprave po pitanju zapošljavanja ali i nekih drugih procesa.

Nadzor bi mogao da obavlja **državni organ, nedržavni organ sastavljen od stručnjaka ili mešovito telo kome je vlada delegirala neophodna ovlašćenja za ovaj posao.**

Kao **prvo**, taj organ bi aktivno učestvovao u pripremi kvalitetnih zakonskih predloga vladi u vezi sa ovom tematikom i propisivao pravilnike i uputstva o potrebnoj stručnoj spremi i kvalifikacijama za svako radno mesto u lokalnoj samoupravi.

Drugo, organ bi nadzirao primenu zakona, pravilnika i uputstava, da bi mogao adekvatno da reaguje ukoliko se u praktičnoj primeni ovih propisa pojave greške u sistemu.

Treće, organ bi morao da ima aktivnu saradnju sa lokalnim samoupravama, da bi se formirala precizna baza podataka na nivou države, kojom bi se znao tačan broj zaposlenih u svakoj lokalnoj samoupravi, na kojim radnim mestima rade, koju školsku spremu i kvalifikacije imaju i sve ono što je bitno u vezi zaposlenih.

Četvrto, organ bi morao da ima adekvatna ovlašćenja, da bi mogao pravovremeno da deluje i poništi svako zaposlenje koje nije u skladu sa pozitivnim zakonima o zapošljavanju. Očito je, da dosadašnja neprihvatljiva praksa zapošljavanja na lokalnom nivou ne bi bila u toj meri prisutna da smo imali pravovremenu reakciju organa na nelegalna zapošljavanja.

Jedino tako, odgovornom politikom zapošljavanja većina problema će biti rešena. Radna mesta će dobiti oni koji poseduju stručne kvalifikacije za taj posao. Novac uložen u njihovo školovanje i obrazovanje će biti vraćen na pravi način zajednici, tako što će oni pružati kvalitetnije usluge građanima. Političke partije će članovima i prijateljima stranke na jasan način ukazati na organ koji nadzire zakonitost zapošljavanja, pa će korupcija i navala na političke stranke splasnuti. Građane će voditi stručni i kvalifikovani ljudi a ne neznalice i priučeni tako, da će građani imati kvalitetnije i efikasnije usluge u svojim lokalnim zajednicama. Građani će biti sigurniji i imaće više poverenja u stručne i kvalifikovane ljude a svoje potrebe vezane za lokalnu samoupravu će brže i racionalnije obavljati, jer javne službe su servis građana i postoje zbog njih.

Dakle, ako se uspostavi kvalitetniji sistem vrednosti u lokalnoj zajednici, svi će biti zadovoljniji. Stručni ljudi će imati satisfakciju da rade posao za koji su kvalifikovani, političke partije će raskrstiti sa partijskim zapošljavanjem i strategijski gledano biće na dobitku, pošto će na narednim izborima imati veću podršku u glasačkom telu zbog bolje uprave i politike "čistih ruku", građani će dobiti kvalitetne i efikasne usluge a država će polako i sigurno dobijati obrise jednog uređenog političkog sistema, koga pored pravne države karakteriše i vladavina prava.

mr Suvad Čizmić

